

De erkenning van kopers en exploitanten van hout als instrument bij het streven naar een verantwoorde bosuitbating in openbare bossen

BART VAN DER AA, Afdeling Bos & Groen

Het zal je maar overkomen als boseigenaar of –beheerder: je verkoopt een lot hout, je hebt al een planning opgemaakt voor de herbebossing en het verdere beheer en wacht enkel nog tot de exploitant de vellingen heeft uitgevoerd. Om dan te moeten ontdekken dat de exploitant een aantal van je zorgvuldig geselecteerde toekomstbomen heeft beschadigd, door een nabijgelegen verjongingsgroep heeft uitgesleept of het hele bestand omgetoverd heeft in iets dat veel weg heeft van een motorcrossparcours ...

Uiteraard worden hier een aantal doemscenario's geschetst, die gelukkig slechts uitzonderlijk voorkomen. Maar toch blijft het een permanente vrees van elke bosbeheerder dat bij het uitvoeren van bosuitbatingswerkzaamheden onherstelbare schade toegebracht wordt aan het bomenbestand of aan de bosbodem.

Onder meer deze bezorgdheid voor de bescherming van het bos tijdens exploitatiewerken, was de drijfveer voor de Afdeling Bos & Groen om een systeem uit te werken dat moet toelaten garanties in te bouwen voor de kwaliteit van de uitgevoerde werken. Deze bekommernis werd ook juridisch vertaald. Reeds in het Bosdecreet van 1990 werd (in artikel 79) de mogelijkheid voorzien om kopers of exploitanten uit te sluiten wanneer zij de verkoopvoorwaarden niet naleven of in geval van zware fouten bij het uitvoeren van de werken. In 1999 werd bepaald dat niemand nog zonder voorafgaande, schriftelijke erkenning beroepsmatig als koper of exploitant kan optreden in de openbare bossen. Hiermee werd de juridische basis gelegd voor een erkenningsregeling voor kopers en exploitanten in openbare bossen. Een houtkoper of exploitant die wenst te werken in domeinbossen of openbare bossen zal een erkenning dienen aan te vragen en deze zal maar afgeleverd worden wanneer de koper of exploitant kan aantonen dat hij aan welbepaalde criteria voldoet.

Privé-boseigenaars kunnen als zij dat willen, ook kiezen om te werken met erkende kopers of exploitanten. Voor hen houdt de erkenningsregeling echter geen enkele verplichting in, maar is wel aan te raden.

In 1999 werd in opdracht van de Afdeling Bos & Groen een studie uitgevoerd die leidde tot een ontwerpversie van de



Met het invoeren van erkenningscriteria die betrekking hebben op het gebruik van persoonlijke beschermingsmaterialen, wordt een verhoging van de arbeidsveiligheid nagestreefd. (foto © Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal)

erkenningsregeling. In onderling overleg met vertegenwoordigers van zowel de Afdeling Bos & Groen als van de Federatie der bosuitbaters, papier en mijnhouhandelaars (Fedemar) werd dit ontwerp verder verfijnd. De definitieve regeling verscheen op 18/12/'02 in het Belgisch Staatsblad en wordt hier toegelicht.

Doelstellingen

Met de invoering van de erkenningsregeling wil de Afdeling Bos & Groen drie duidelijke doelstellingen nastreven.

Bosbescherming

Zoals reeds geschetst in de inleiding wordt de bescherming nagestreefd van het bosbestand en het natuurlijk milieu in de bossen. Een erkende koper of exploitant engageert zich om met respect voor het bosmilieu te werken, door zijn werkwijze en materiaal af te stemmen op de lokale omstandigheden.

Het gaat hier zeker niet alleen om de onmiddellijk zichtbare schade, die over het algemeen relatief snel kan worden weg-gewerkt. De lange termijngevolgen van onoordeelkundige bosuitbating zijn vaak van sluipende aard: bodemverdichting kan leiden tot lokale wijzigingen in de waterhuishouding of wijzigingen in de vegetatiesamenstelling, uitsleepsporen op hellingen kunnen erosie in de hand werken, minerale olie die doordringt in de bodem kan daar het grondwater vervuilen,... Zo kunnen er nog tal van andere effecten opgesomd worden.

Arbeidsveiligheid

Uit de voorbereidende studie voor de erkenningsregeling bleek dat nog té weinig gebruik wordt gemaakt van de wettelijk verplichte beschermingsmaterialen. Uit een enquête bleek het volgende:

Beschermingsmiddel	Gebruik (% van de respondenten)
Veiligheidslaarzen of -schoenen	86
Helm	73
Gehoorbescherming	71
Gelaatsbescherming	53
Veiligheidsbroek	65
Veiligheidshandschoenen	65

Ruim 1/3 van de respondenten maakte dus geen gebruik van de elementaire beschermingsmiddelen!

Bos & Groen heeft als dusdanig geen bevoegdheid inzake arbeidswetgeving, maar kan wel aan aannemers vragen de wettelijke verplichtingen na te leven. In de erkenningscriteria wordt dan ook in belangrijke mate aandacht besteed aan het veiligheidsaspect bij de bosuitbating. Zelfs voor ervaren bosarbeiders schuilt het gevaar immers vaak in een klein hoekje. Naast het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen worden ook vereisten opgelegd inzake vorming of aantoonbare en relevante ervaring. Een goede bescherming tegen ongevallen is één zaak, het beschikken over de nodige technische vaardigheden is minstens even belangrijk.

Kwaliteitskeurmerk

Ook binnen de sector bosuitbating is men er zich zeer goed van bewust dat individuele exploitanten of kopers die het niet zo nauw nemen met milieu- of veiligheidsaspecten, de reputatie van de sector niet ten goede komen. Door het

naleven van de erkenningsvoorwaarden onderstrepen de erkende kopers en exploitanten het professionele karakter van de sector. Als dusdanig kan de erkenning van kopers en exploitanten van hout ook als een kwaliteitskeurmerk worden beschouwd.

De erkenningsregeling van dichterbij bekeken

De erkenningsregeling richt zich in eerste instantie tot professionele houtkopers en exploitanten die werkzaam willen zijn in openbare bossen. Wanneer men per jaar meer dan 50 m³ hout verwerkt, geregistreerd per adres, wordt men beschouwd als professionele houtverkoper/exploitant. Onder deze volumegrens werkt men als particulier, en valt men buiten de voorwaarden van de erkenningsregeling. Dit betekent niet dat iemand die kleinere hoeveelheden hout koopt of verwerkt, vrijgesteld zou zijn van enige verplichting of voorwaarden met betrekking tot milieu- en veiligheidsaspecten. Voor elke openbare houtverkoop kunnen immers bijzondere verkoopvoorwaarden worden opgesteld die deze aspecten ook omvatten.

De erkenningsregeling wordt ingevoerd voor domeinbossen en andere openbare bossen. Ze kan niet afgedwongen worden in privé-bossen waar in eerste instantie de overeenkomst met de privé-boseigenaar bepalend is. Uiteraard speelt het alleen maar in het voordeel van de privé-boseigenaar, wanneer hij toch beroep doet op erkende kopers of exploitanten.

In tabel 1 wordt schematisch weergegeven aan welke vereisten een koper of exploitant dient te voldoen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen natuurlijke personen of rechtspersonen enerzijds en het feit dat men zich wil laten erkennen als koper of als exploitant anderzijds. Elke erkende exploitant, is automatisch erkend als koper.

Hierbij dient aangestipt te worden dat enkel de voorwaarden inzake brandstof- en smeermiddelengebruik, de vormingsvereiste en het beroep doen op erkende onderaannemers, nieuwe voorwaarden zijn. Zowel de administratieve voorwaarden als de voorwaarden met betrekking tot welzijn op het werk worden reeds opgelegd via bestaande regelgeving. De belangrijkste vernieuwing schuilt in het feit dat de Afdeling Bos & Groen nu kan overgaan tot het uitsluiten van een exploitant of koper indien er niet conform de voorwaarden wordt gehandeld, ofschoon de voorwaarden zelf niet via het Bosdecreet worden geregeld.

Los van de voorwaarden opgelegd in het kader van de erkenningsregeling, dient ieder die hout bewerkt of verwerkt in domeinbossen of openbare bossen, zich te houden aan de verkoopvoorwaarden. Naast de algemene verkoopvoorwaarden, die geldig zijn in heel Vlaanderen, kunnen immers nog bijzondere voorwaarden opgelegd worden die kunnen variëren voor elke individuele houtverkoop. In deze bijzondere voorwaarden kunnen evenzeer bepalingen

Tabel 1: Erkenningsvoorwaarden voor kopers en exploitanten

Erkenningsvoorwaarden	Natuurlijke persoon		Rechtspersoon	
	Koper	Exploitant	Koper	Exploitant
Administratieve voorwaarden				
Conformiteit met vennootschapswetgeving			✓	✓
Naleven relevante CAO's		✓		✓
Naleven relevante sociale verplichtingen		✓		✓
Verzekeringscontracten burgerlijke aansprakelijkheid én arbeidsongevallen		✓		✓
Naleven fiscale verplichtingen en BTW-regelgeving		✓		✓
Naleven verkoopvoorwaarden en boswetgeving	✓	✓	✓	✓
Kennis en ervaring				
Minstens één representatief persoon dient te beschikken over nodige bosbouwkundige kennis /ervaring			✓	✓
Nodige bosbouwtechnische kennis en ervaring kunnen aantonen		✓		
Nieuw personeel volgt binnen één jaar erkende opleiding		✓		✓
Welzijn op het werk				
Uitvoerend personeel voorzien van de nodige persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) conform wetgeving en aard werken		✓		✓
Aanwezigheid EHBO-kit op de werf		✓		✓
Niet zichtbaar onder invloed van alcohol of andere bedwelmende middelen zijn		✓		✓
Milieuaspecten				
Werken met biologisch afbreekbare olie en vanuit milieuoogpunt verantwoorde brandstoffen		✓		✓
Enkel beroep doen op erkende onderaannemers	✓	✓	✓	✓

opgenomen worden omtrent bijvoorbeeld het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen of bio-afbreekbare olie. Deze verkoopvoorwaarden zijn uiteraard geldig voor iedere exploitant of koper, zelfs al valt hij niet onder de voorwaarden van de erkenningsregeling.

Voor de opvolging van de erkenningen worden een erkenningssecretariaat, een erkenningscomité en een comité van

beroep opgericht. Het erkenningssecretariaat is een permanent secretariaat dat instaat voor de administratieve behandeling van de dossiers rond de erkenningsregeling. Het erkenningscomité staat in voor het beheer en de beoordeling van de erkenningsdossiers, voor het adviseren van de minister over het al dan niet afleveren of intrekken van de erkenning. Het erkenningscomité kan ook administratieve sancties opleggen in geval van inbreuken tegen de erken-

ningsvoorwaarden. Om de objectiviteit te waarborgen wordt dit comité paritair samengesteld met vertegenwoordigers uit de bosuitbatingsector, de Afdeling Bos & Groen en de openbare bouseigenaars. Een comité van beroep ten slotte behandelt de bezwaren ingediend door een koper of exploitant met betrekking op beslissingen genomen door de minister of het erkenningscomité omtrent het schorsen of al dan niet afleveren van een erkenning.

Het instrument van de erkenningsregeling biedt voortaan ook een extra mogelijkheid om bij toezicht op bosuitbatingswerkzaamheden specifiek op milieu- en veiligheidsaspecten te gaan letten en sancties te treffen ingeval van inbreuken. Afhankelijk van de ernst van de inbreuk en de frequentie waarmee door een bepaalde koper of exploitant inbreuken gepleegd worden, kunnen de maatregelen een formele waarschuwing omvatten, een schorsing voor de duur van één jaar tot zelfs de definitieve intrekking van de erkenning.

Een aanvraagdossier kan door een koper of exploitant ingediend worden bij het erkenningssecretariaat. De verantwoordelijkheid voor de organisatie van dit secretariaat berust bij de Afdeling Bos & Groen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Het secretariaat legt de aanvraagdossiers voor aan het erkenningscomité, dat op zijn beurt adviseert aan de bevoegde minister over het al dan niet afleveren van een erkenning.

Een koper of exploitant die erkend wordt, krijgt een erkenningsnummer toegekend, dat ook vermeld staat op de erkenningskaart. De erkenning blijft vijf jaar geldig. Erkenningsaanvragen kunnen ingediend worden vanaf het najaar 2003. Op dit moment is nog niet bekend waar het secretariaat definitief zal worden gevestigd. In augustus komt wel een brochure uit die de correcte aanvraagprocedure duidelijk zal toelichten. U kan deze dan aanvragen bij de afdeling Bos & Groen.

De erkenningsregeling staat niet alleen

De erkenningsregeling is geen op zichzelf staande maatregel, maar kadert in de beheervisie die de Afdeling Bos & Groen opstelde voor het beheer van domeinbossen en openbare bossen. Hierin werd ook het item bosuitbating beschreven. Het uitgangspunt is dat het onmogelijk is elke vorm van schade te vermijden. Echter, een juiste keuze van exploitatiemethode, het aanbrengen van zoneringen in het bos (ruimingstracés, te vrijwaren zones,...) en het werken met exploitanten die voldoen aan vooropgestelde criteria inzake milieuaspecten, kan schade in belangrijke mate helpen beperken.

Voor de twee FSC-gecertificeerde domeinbossen, Zoniën en Meerdaal, betekent het invoeren van de erkenningsregeling een invulling van de vooropgestelde FSC-vereisten inzake het behoud en de bescherming van het milieu en inzake het waarborgen van de socio-culturele functie (veilige arbeidsomstandigheden en scholing).



Vorkomen is beter dan genezen. Bij bosuitbatingswerkzaamheden wordt haast onvermijdelijk een zekere vorm van schade toegebracht aan het bestand, de vegetatie en/of de bodem. Bodemschade is een relatief gegeven: bodemtype, hellingsgraad en weersomstandigheden zijn bepalend voor de omvang van de schade. Het kiezen van een exploitatiemethode, aangepast aan de lokale omstandigheden is dan ook een eerste stap in het vermijden van schade.

(foto © Bart Van der Aa)

Referenties

Umans, L., Lheureux, C., 1999, Erkenningsregeling voor bosexploitanten en kopers van hout, studie in opdracht van de Afdeling Bos & Groen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap ■

Dit najaar wordt een Pro Silva-excursie gepland, waarbij in het bos zal gediscussieerd worden over verantwoorde bosexploitatie en hoe schade te beperken. Meer info krijgt u van Guy Geudens (09/264 90 25) of op de VBV-website: www.vbv.be

Errata (Bosrevue 2)

In de tabellen die het artikel 'Vlindervriendelijk bosbeheer' illustreerden, slopen enkele foutjes. Om verwarring te vermijden, drukken we ze hier opnieuw af. Onze excuses aan de auteur en de lezers.

Tabel 1: Voornaamste functies en delen van een vlinderhabitat

	delen van een habitatplek		functies van een habitatplek
structuurelementen	lichtplekken en luwten struweel boomstronken verbindingsstructuren naakte bodem markante bomen of struiken hellingsgraad	ten behoeve van	temperatuurregeling voortplanting ei-afzet verpopping overnachten en/of diapauze overwintering verplaatsing
voedsel	nectar honingdauw vruchten, kadavers, uitwerpselen,... waardplant mieren	ten behoeve van	energievoorziening groei metamorfose
Ruimtelijke randvoorwaarden	afstand tussen de verschillende habitatdelen binnen habitatplek oppervlakte en vorm van habitatplek verbindingen tussen verschillende habitatplekken		

Tabel 2: Krachtlijnen voor een vlindervriendelijk bosbeheer

Boswegen:	Breder (plaatselijk 1 tot 1,5 maal boomhoogte)
Interne en externe bosranden:	golvend verloop zoom- en mantelvegetaties begeleidende bomen en struiken
Open plekken:	gevarieerd aanbod verspreide boom- en struikgroepjes
Realiseren van een globaal samenhangend netwerk	
Herstellen van relatie tussen bos en open landschap	